

De plicht die Salomo aan de jongeren voorschrijft

De boodschap van Salomo is: *Gedenk aan uw Schepper.*

De Schepper

Jongeren houden zich met iets en iemand bezig; en het Voorwerp daarvan moet hun Schepper zijn. Hij wordt hier door Salomo in het meervoud aangeduid – *uw Scheppers*.

Onder de Schepper verstaat Salomo hier niemand anders dan de drie-enige, waarachtige en almachtige God, van Wie men met Nehemia zegt in hoofdstuk 9:6: ‘Gij zijt die HEERE alleen, Gij hebt gemaakt de hemel, de hemel der hemelen en al hun heir, de aarde en al wat daarop is, de zeeën en al wat daarin is, en Gij maakt die alle levend; en het heir der hemelen aanbidt U.’ Door dit werk onderscheidt God Zich van alle door mensen gemaakte goden; zie Psalm 96:4-5¹ en ook Jeremia 10:11: ‘Aldus zult gijlieden tot hen – dat wil zeggen: tegen de afgodendienaars – zeggen: De goden, die de hemel en de aarde niet gemaakt hebben, zullen vergaan van de aarde en van onder deze hemel.’ Dit werk wordt aan de drie-enige God toegeschreven; zie Psalm 33:6.²

Salomo spreekt hier in het meervoud, *uw Scheppers*. Dat doet hij niet omdat er meer dan één God is Die ons geschapen heeft, want

-
1. Ps. 96:4-5: ‘Want de HEERE is groot en zeer te prijzen, Hij is vreselijk boven alle goden. Want al de goden der volken zijn afgoden, maar de HEERE heeft de hemelen gemaakt.’
 2. Ps. 33:6: ‘Door het Woord des HEEREN zijn de hemelen gemaakt, en door de Geest Zijns monds al hun heir.’

de Heere is een enig HEERE, Die de hemel uitbreidt, Hij alleen; en Die de aarde uitspant door Zichzelf (vgl. Jes. 44:24). Hij wil hiermee echter de heerlijkheid en de grootheid van God, de Schepper van alle dingen, uitdrukken. In het Hebreeuws is men namelijk gewoon om datgene wat voortreffelijk is in het meervoud uit te drukken. Zo wordt de opperste Wijsheid ook wel als Wijsheden aangeduid. Het is ook mogelijk dat de schrijver er het meervoud van de Goddelijke Personen mee wil aangeven, van Wie Mozes Hun beraadslaging³ over het scheppen van mensen beschrijft in Genesis 1:26 en 27: ‘En God zeide: Laat Ons mensen maken ...’ Of omdat de gedachtenis aan God, onze Schepper, en de eer die wij Hem moeten toedragen, ook betrekking moet hebben op de Goddelijke Drie-eenheid. Daarom ziet men dat niet alleen bij de schepping over Gods Drie-eenheid wordt gesproken, maar dat dit ook op andere plaatsen gebeurt. In Psalm 149:2 lezen we bijvoorbeeld: ‘Dat Israël zich verblijde in Degene Die hem gemaakt heeft’, maar eigenlijk staat er: Die hem gemaakt *hebben* ... Dat zien we ook in Jesaja 54:5: ‘Uw Maker is uw Man’ – maar eigenlijk staat er: Uw *Makers* zijn uw *Mannen*. Mogelijk doelt ook Job erop dat al in zijn tijd de ware kennis van de drie-enige God verloren was gegaan, als hij in Job 35:10 klaagt: ‘Maar niemand zegt: Waar is God, mijn *Makers*’, zoals er eigenlijk staat.

De naam ‘Schepper’

Als Salomo de jeugd wil leren aan God te denken, geeft hij Hem liever de naam van Schepper dan welke andere eretitel ook. Waarom?

1. Het helderste en het meest zekere bewijs voor Zijn godheid kan uit de schepping afgeleid worden. Een jongere met enige opmerkingsgave kan ‘uit de schepselen verstaan en doorzien, beide Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid’ (Rom. 1:20). Dat de hemelen Gods eer vertellen, kunnen alle mensen begrijpen, welke taal ze ook spreken; zie Psalm 19:1 e.v.⁴

3. Raadhoudinge

4. Ps. 19:2: ‘De hemelen vertellen Gods eer, en het uitspansel verkondigt Zijner handen werk.’

2. De schepping maakt heel veel volmaaktheden van God voor ons duidelijk, die wij als we in Zijn dienst staan wel moeten erkennen. Niet alleen ontdekken de schepselen Gods eeuwige kracht en goddelijkheid, maar ook Zijn absolute en volstrekte eeuwigheid – want deze God was er vóór enig schepsel bestond –, Zijn ondoorgrondelijke wijsheid (Ps. 104:24), Zijn goddelijke goedheid die alles zeer goed gemaakt heeft, en Zijn algenoegzaamheid die voor allen de adem, het leven en alle dingen heeft gegeven. En nog is Hij die God in Wie wij leven, bewegen en zijn (Hand. 17:28).

3. De naam van God als Schepper kan ieder mens een indruk geven van de relatie⁵ waardoor hij aan zijn God verbonden is. Dat doet ons eraan denken dat wij alles van God ontvangen hebben, dat we door Hem nog bestaan en daarom ook weer alles aan Hem schuldig zijn. God omschrijft Zichzelf daarom als: ‘Ik ben de HEERE, uw Heilige; de Schepper Israëls, ulieder Koning’ (Jes. 43:15). Mozes gebruikt deze omschrijving om het trouweloze Israël te overtuigen [van zijn schuld] als hij zegt: ‘Zult gij dit de HEERE vergelden, gij dwaas en onwijs volk? Is Hij niet uw Vader, Die u verkregen, Die u gemaakt en u bevestigd heeft?’ (Deut. 32:6).

Salomo noemt God ook nadrukkelijk als *uw* Schepper, en dat niet alleen omdat God die twee eerste mensen, uit wie alle andere mensen voortgekomen zijn, rechtstreeks⁶ door Zijn hand gevormd heeft, maar ook omdat Hij nu nog de Schepper van alle mensen is. Elke dag vormt Hij de ziel van ieder mens. Hij is ‘de God der geesten van alle vlees’ (Num. 27:16), Hij is ‘de Vader der geesten’ (Hebr. 12:9) en Hij formeert ‘des mensen geest in zijn binnenste’ (Zach. 12:1). Het lichaam vormt Hij in het lichaam van de moeder, zo erkennen Job (10:11) en David in Psalm 139:14.⁷

5. verbintenis

6. immediaat

7. Job 10:11: ‘Met vel en vlees hebt Gij mij bekleed, met beenderen ook en zenuwen hebt Gij mij samengevlochten.’

Ps. 139:14: ‘Ik loof u, omdat Ik op een heel vreselijke wijze wonderbaarlijk gemaakt ben; wonderlijk zijn Uw werken; ook weet het mijn ziel zeer wel.’

Gedenken

Het werk ten aanzien van deze Schepper waartoe Hij elke jongere verplicht is: *gedenk aan uw Schepper*.

Gedenken staat tegenover vergeten. Vergeten betekent niet alleen iets uit zijn geheugen laten gaan zodat je er niet meer aan denkt, maar ook iets verachten of verwaarlozen. ‘Mijn nabestaanden houden op, en mijn bekenden vergeten mij’, zegt Job (19:14). Zo wordt over God in overdrachtelijke zin gezegd dat Hij Zijn volk vergeet wanneer Hij niet door direct uitgevoerde⁸ bewijzen van Zijn voorzienigheid laat zien wraak te nemen op het onrecht⁹ dat Zijn volk wordt aangedaan. ‘Sta op, HEERE God, hef Uw hand op, vergeet de ellendigen niet’ (Ps. 10:12). Zo wordt ook de trouweloosheid van een mens tegenover zijn God uitgedrukt, als hij de ware godsdienst verlaat. ‘Vergeet ook een jonkvrouw haar versiersel, of een bruid haar bindselen? Nochtans heeft Mijn volk Mij vergeten, dagen zonder getal’ (Jer. 2:32).

Gedenken betekent dus juist niet alleen iets weer in de gedachten terug laten komen waaruit het was verdwenen, maar vooral ook door daadwerkelijke bewijzen onze achting en zorg laten zien voor een persoon of zaak die we liefhebben. Zo vraagt David de bewijzen van Gods ontferming en liefde te mogen ondervinden, als hij in Psalm 25:7 zegt: ‘Gedenk mijner naar Uw goedertierenheid, om Uwer goedheid wil, o HEERE.’ Met dat woord *gedenken* wordt ook heel de godsdienst van Gods kinderen uitgedrukt – iets waarin Hij een behagen heeft. ‘Aan alle plaats waar Ik Mijs Naams gedachtenis stichten zal, zal Ik tot u komen en zal u zegenen’ (Ex. 20:24). ‘Door U alleen gedenken wij Uws Naams’ (Jes. 26:13).

Verplichtingen

Het gedenken aan de Schepper sluit dus alle plichten in die een redelijk schepsel tegenover zijn Schepper verschuldigd is. Dat geldt in het bijzonder voor verschillende zaken.

8. dadelyke

9. de ongelyken

1. *Getrouwe ijver*

Een getrouwe ernst en ijver om God, onze Schepper, echt te leren kennen. Men kan toch niet gedenken aan iets wat onbekend is! Onwetendheid is de basis van alle atheïsme, en ook van alle valse godsdienst. Het afgodische en goddeloze Israël wordt in Jeremia 9:3 als volgt omschreven: ‘Zij gaan voort van boosheid tot boosheid, maar Mij kennen zij niet, spreekt de HEERE.’ Door onwetendheid leeft men in vervreemding van God (Ef. 4:18). God heeft Zichzelf geopenbaard door al Zijn werken en door Zijn Woord. De Geest des Heeren maakt door die twee wegen Zijn volk wijs tot zaligheid. Gods kinderen worden daarom beschreven als mensen die de Heere werkelijk kennen. ‘Die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen’ (Ps. 9:11). Als Salomo dus zegt: Gedenk aan uw Schepper, betekent dat zoveel als: Doe je uiterste best om te weten Wie je Schepper is, ken Hem in Zijn wezen, in Zijn namen, in Zijn volmaakte eigenschappen, in Zijn bestaanswijze en in Zijn daden, zoals je Schepper¹⁰ Zich in de natuur en door openbaring aan je bekendgemaakt heeft.¹¹ Maak helder¹² wat duidelijk van God is en Hij in je heeft gelegd, door verstandig op Zijn daden te letten (Ps. 107:43). Onderzoek dus Gods openbaring, ‘de heilige Schriften (...), die u wijs kunnen maken tot zaligheid’ (2 Tim. 3:15). Onderwerp je aan de onderwijzing van de Geest des Heeren om zo een ware godgeleerde te worden (vgl. Jes. 54:13). Probeer toch ‘de kennis Gods’ te vinden (Spr. 2:5). Dit was het eerste waar David Salomo toe opwekte: ‘En gij, mijn zoon Salomo, ken de God uws vaders’ (1 Kron. 28:9). Daarin alleen kan en mag men roemen, namelijk dat men God kent, dat Hij de HEERE is, ‘doende weldadigheid, recht en gerechtigheid’ (Jer. 9:24). Daarom wordt het eeuwige leven hierin gevonden dat men de Vader kent, ‘de enige waarachtige God, en Jezus Christus, Die Gij gezonden hebt’ (Joh. 17:3).

10. Maker

11. *Zeer waarschijnlijk volgt Fruytier hier Hellenbroek na in zijn voor de catechese geschreven *Goddelijke Waarheden*.

12. Heldert (...) op

2. *Welbewust dankbaar*

Een weloverwogen denken aan en een oprechte dankbaarheid¹³ voor onze verbondenheid met God, onze Schepper. Het is terecht dat men denkt aan iemand op wie men enigszins betrokken is, en dat men voortdurend blijft denken aan de band die er is tussen degene met wie men verbonden is. In Psalm 78:35 wordt over Israël gezegd: '[Zij] gedachten dat God hun Rotssteen was, en God de Allerhoogste hun Verlosser.' Zo'n denken spoort ons aan om iemand te erkennen in de waardigheid die hem toekomt. Daarom wil Salomo dat de jongere nooit de verbondsrelatie¹⁴ zal vergeten die God met hem en hij met God heeft vanwege de schepping en al het goede waarmee God hem, zo lang hij leeft¹⁵, heeft overladen.

Hij moet dus erkennen dat hij met allerlei banden aan zijn Schepper verbonden is. Het is dus alsof Salomo zegt: Jongere, denk er toch aan hoe heerlijk God de mens gemaakt heeft, want toen Hij de mens zou scheppen, zei Hij als het ware Zichzelf raadplegend: 'Laat Ons mensen maken, naar Ons beeld, naar Onze gelijkenis' (Gen. 1:26). Denk er toch aan hoe Hij de mens over het werk van Zijn handen heeft gesteld, hoe Hij een verbond met hem en heel zijn nageslacht maakte, en hoe Hij daarin bij een niet verbroken gehoorzaamheid aan allen de eeuwige heerlijkheid beloofde. Denk er toch aan hoe God na het verbroken verbond opnieuw een eeuwig en vast verbond gesloten heeft in Zijn eniggeboren Zoon, om een zondaar uit genade te behouden. Denk er toch aan hoe Hij Zich niet onbetuigd laat en vanuit de hemel steeds goed doet. Ken en erken Hem toch als je Heere en Rechter, door Wiens wil je bestaat, tegenover Wie je schuldig staat, aan Wie je eenmaal rekenschap moet afleggen van alles wat je gedaan hebt. Erken toch dat Hij alleen de God van volkomen zaligheid is en besef toch dat je door dit alles met je Schepper verbonden bent.

Daarom zegt Salomo niet: Gedenk dat God de Schepper is, of: Gedenk aan de Schepper, maar: *Gedenk aan uw Schepper*. Zo spreekt Mozes Israël aan in Deuteronomium 8:11-18: 'Wacht u, dat gij de

13. Erkentnisse

14. verbintnisse

15. in wezen heeft geweest

HEERE uw God niet vergeet (...). Maar gij zult gedenken de HEERE uw God, dat Hij het is, Die u kracht geeft om vermogen te verkrijgen.'

3. Tijdig voornemen

Een tijdig en oprecht voornemen om zich weer met God, onze Schepper, te verzoenen. We hebben allen in Adam gezondigd (Rom. 5:12) en in hem zijn wij allen gestorven (1 Kor. 15:22). Allen zijn wij afgeweken en onnut geworden (Rom. 3:12) en zo zijn we voor God verdoemelijk (Rom. 3:19). Van nature zijn we 'kinderen des toorns' (Ef. 2:3). Maar het Evangelie maakt ons bekend dat God in Christus de wereld met Zichzelf heeft verzoend, en daardoor worden wij uitgenodigd om ons met God te laten verzoenen (2 Kor. 5:19-20). Gods stem klinkt: 'Keert weder, gij afkerige kinderen; Ik zal uw afkeringen genezen' (Jer. 3:22). Maar als hij in zijn hart niet kan zeggen: 'Laat ons nu de HEERE onze God vrezen' en als hij God vergeet 'dagen zonder getal' (Jer. 2:32) – dan is dat een verdoemelijke hardnekkigheid. Het past dan een jongere om met de verloren zoon aan het huis van zijn vader te denken en te zeggen: 'Ik zal opstaan en tot mijn vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen de Hemel en voor u; en ik ben niet meer waardig uw zoon genaamd te worden' (Luk. 15:18-19). Zie, hier ben ik, ik kom tot U, want U bent mijn God.

4. Voortdurend bewustzijn

Een voortdurend bewustzijn¹⁶ van deze Schepper, van Zijn volmaakte eigenschappen, van de relatie waarin wij tot Hem staan en van de band waarmee we aan Hem verbonden zijn. Zoals 'vergeten' betekent: iets uit zijn gedachten verwijderen, zo betekent 'gedenken': ergens zijn aandacht op vestigen, en in zijn ziel met iets bezig zijn. Over de schenker van de farao wordt gezegd dat hij 'heden' aan zijn zonden gedenkt (Gen. 41:9). Dat wil zeggen dat hij zich die herinnert en zich die voor ogen stelt. In Maleachi 4:4 staat: 'Gedenk der wet van Mozes' – dat wil zeggen: Houd die voortdurend als een

16. Vertegenwoordiging

richtlijn¹⁷ voor ogen. Op deze manier wil Salomo dat een jongere niet alleen God kent en erkent, ervoor uitkomt aan Hem verbonden te zijn en zich met Hem verzoent, maar ook dat hij zich die God voortdurend voor ogen stelt, opdat de kinderlijke vreze Gods de wacht over hem zal houden. Het gaat erom dat hij zich ‘aan God gewent’ (Job 22:21) en Hem leert kennen in al Zijn wegen (Spr. 3:6). Dat eiste God ook van Abraham, Zijn bondgenoot, want Hij zei: ‘Wandel voor Mijn aangezicht’ (Gen. 17:1); en zo stelde David zich de Heere ‘geduriglijk’ voor hem (Ps. 16:8).

5. Volharding

Een volhardend nakomen van al de verplichtingen die men aan zijn Schepper schuldig is – verplichtingen die voortvloeien uit het kennen en erkennen van God als Schepper, en uit een nieuw verzoend leven mét en een voortdurend zich bewust zijn van Hem.¹⁸ Als men iets doet, is dat een bewijs dat men eraan denkt. ‘Gedenk mijner bij uzelf, wanneer het u welgaan zal, en doe toch weldadigheid aan mij, en doe van mij melding bij Farao en maak dat ik uit dit huis kom’, zei Jozef tegen de schenker, van wie hij de droom verklaard had (Gen. 40:14). Zo liet hij zien wat hij verstond onder ‘aan hem gedenken’. Denk aan je Schepper – betekent dan zoveel als: beantwoord de trouw, de weldadigheden en al de liefde die je Schepper je bewezen heeft. ‘Heiligt God de Heere in uw harten’ (1 Petr. 3:15). Laat in je levenswandel ook geheel en al de inwendige eerbied zien die je in je hart hebt voor je Schepper.

Zo laten de gezaligden in de hemel hun verering van God merken door voortdurend uit te roepen: ‘Gij, Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eer en de kracht; want Gij hebt alle dingen geschapen, en door Uw wil zijn zij, en zijn zij geschapen’ (Openb. 4:11). Draag jezelf aan Hem op en verloochen je eigen wil en zinnelijke genoegens door Zijn raad te dienen en Zijn wil te doen. Geef Hem je hart (Spr. 23:26), en roep door je daden uit: ‘Och HEERE,

17. regel

18. Een moeilijk te hertalen zin. Er staat: ‘Een Standvastige volbrenginge van alle de pligten die men aan zyn Schepper schuldig is, en die vloeijen uit dat kennen, erkennen, en die vernieuwde verzoeninge en vertegenwoordigen van God als Schepper.’

zekerlijk ik ben Uw knecht, ik ben Uw knecht' (Ps. 116:16). 'Ik ben [geheel] de Uwe' (Ps. 119:94). 'Dient de HEERE met vreze, en verheugt u met beving' (Ps. 2:11).

Laat dus zien dat je hart verenigd is tot de 'vreze' van Gods Naam (Ps. 86:11). Ja, wees 'te allen dage in de vreze des HEEREN' (Spr. 23:17). Heb Hem lief met je gehele hart (vgl. Ps. 18:2), en toon dus door je hartelijke liefde dat je vrees een kinderlijke 'vreze' is. Wees altijd 'begerig, hetzij inwonende, hetzij uitwonende, om Hem wel-behaaglijk te zijn' (2 Kor. 5:9). Vertrouw en 'wacht op de HEERE en houd Zijn weg' (Ps. 37:34). Beveel zo je ziel aan God 'als de getrouwe Schepper met wel doen' (1 Petr. 4:19).

Bedoeling

Dit alles drukt nu Salomo niet zonder reden uit door het woord 'gedenkt'. Hiermee wil hij enkele dingen duidelijk maken.

1. In de eerste plaats is het voor ons iets heel natuurlijks om God te vergeten. Door de zonde is er een algehele vervreemding gekomen tussen God, onze Schepper, en onszelf (Jes. 59:2). God haat niet alleen de 'werkers der ongerechtigheid' (Ps. 5:6), maar elke zondaar is vanaf de moederschoot van God vervreemd (Ps. 58:4). Zo lang God hem zijn gang laat gaan, vergeet hij zijn Schepper (Job 8:13). De goddelozen worden zo beschreven dat ze God vergeten. Paulus getuigt dat ze 'vervreemd [zijn] van het leven Gods, door de onwetendheid die in hen is' (Ef. 4:18). Hoe langer ze leven, hoe meer ze van God vervreemd raken; en dat duurt totdat God hen aan zichzelf bekendmaakt. Dan gaan ze beseffen dat God hun Maker is en dat ze aan Hem verbonden zijn. Dan worden ze 'beschaamd, ja, ook schaamrood' (Jer. 31:19).
2. Vervolgens is het dienen van God vooral een zaak van het hart.¹⁹ Gedenken is immers het belangrijkste werk van een redelijke ziel. Iemand die God wil kennen, Hem wil belijden, Hem [steeds] voor de geest wil halen²⁰ en alle plichten wil volbrengen die hij aan zijn Schepper schuldig is, moet al de krach-

19. Dat God in zyn dienst voornamelyk op het herte gezet is

20. vertegenwoordigen

ten van zijn ziel inspannen om dit werk te doen. Daarom is dit een goddelijke eis aan Zijn schepselen: ‘Mijn zoon, geef Mij uw hart’ (Spr. 23:26); en ook: ‘Dien Hem met een volkomen hart en met een willige ziel’ (1 Kron. 28:9).

Welnu, dit is de plicht die Salomo aan de jongere voorschrijft. Maar omdat de ware wijsheid bestaat uit het ‘uitkopen van de tijd’ en omdat alles ‘zijn tijd’ heeft, wijst hij ook aan wat de beste tijd is om dit grote en belangrijke werk te doen. Daarom zegt Hij: ‘Gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap’ (Pred. 12:1).